

**TÜRK ŞİİRİNDE EN ÇARPICI DEĞİŞMEYİ YAPAN
GARİP AKIMINA İLK SİSTEMLİ TEPKİ :
H İ S A R C I L A R**

Dr. Ali BULUT*

Edebiyatımızda Garip hareketine ilk defa sistemli karşı koyuş 16 Mart 1950'de Ankara'da çıkmaya başlayan Hisar dergisi ve bu dergi etrafında toplanan gençlerden gelir. Bunu, yine Ankara'da 1 Kasım 1952'de çıkmaya başlayan Mavi dergisi etrafındaki kümelenme takip eder. Daha sonra, 1954'de filizlenmeye başlayan ve bir yönüyle Garip akımına tepki olarak doğduğunu sık sık tekrarlayan eğilim, «İkinci Yeni» adıyla Pazar Postası, giderek Dost, sonra Yeditepe, Yeni Dergi vb. yayın organlarında kendini gösterir.

Ellili yılların birbirini takip eden bu eğilimleri, Garip'in açtığı çığıra karşı koyuşta birleşmelerine rağmen, sanat anlayışları ve beslendikleri kaynaklar bakımından farklılık gösterirler. Bu durum, zaman zaman kendi çizgilerindeki edebî zevki ve anlayışı ön plâna çıkarmak arzusuyla, birbirlerine cephe alışı, sert polemikleri doğurur. Edebiyatın tuzu biberi olan bu «kavgalar» bu «çatışmalar» o günlerin şiir ortamına «revnak» verir. Biz bu makalemizde Hisarcılar üzerinde duracağız.

HİSARCILAR

1948-1950 yılları arasında Ankara Halkevi'nde ayda bir yapılan şiir günleri sanatta millî köklere bağlı, Türk şiir geleneğinden kopmadan günün şiirini vermek isteyen ve o yıllarda «şiirimizde yapılan erozyondan» rahatsız olan bir grup gencin tanışmasını ve kaynaşmasını sağlar. Bu kaynaşmanın verimli bir sanat faaliyetini doğurmasında o günlerin «Küllük»ü olan İstanbul Pastanesi'nde yapılan edebiyat sohbetleri, bu gençlere bir

---

(*) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fak. Öğr. Gör.

yayın organından mahrum olduklarını hissettirir. Nihayet sekiz genç şair, bir dergi çıkarmaya karar verirler. Önlerinde ağabeyleri Munis Faik Ozansoy da vardır. Bu sekiz genç şair : Mehmet ÇINARLI, İlhan GEÇER, Gültekin SÂMANOĞLU, Mustafa Necati KARAER, Osman Fehmi ÖZÇELİK, Hasan İzzet AROLAT, Yahya BENEKAY ve Fikret SEZGİN'dir.

Bu isimlerden M. Faik Ozansoy, Mehmet Çınarlı, Gültekin Sâmanoğlu, İlhan Geçer, M. Necati Karaer Hisar'da bir araya gelmeden önce, şiirleriyle çeşitli dergilerde adlarını duyurmuşlar, Türk edebiyatının malı olmuşlardı.

Hiçbir maddî imkâna sahip olmaksızın, sırf içlerindeki sanat aşkıyla yola çıkan bu gençlerin o günlerdeki heyecanlarını Gültekin Sâmanoğlu şöyle dile getirir :

«Üç dört sene evvel bir kış gecesi sanatsever arkadaşlarımdan biriyle Çınarlı'nın odasında tatlı tatlı konuşuyorduk. Tahata merdivenleri yeni silinmiş ahşap bir evin üst katına çıkarken ayaklarımızın nasıl üşüdüğünü hâlâ hatırlarım. Söz dönüp dolaşıp şiire intikal ediyor; bir türlü gerçekleşmemiş ideallerimizin yakınlığına şahit oluyoruz. Sanat babında benim endişelerim onunkilere, onun dertleri benimkilere o kadar çok benziyor ki, birdenbire anlaşveriyoruz. Diyebilirim ki Hisar'ın doğuşunda o gecenin epey rolü oldu. O güne gelinceye kadar birkaç kere konuşmamıza rağmen, nedense geç vakitlere kadar oturduğumuz o gece bir başkaydı... Neler konuşmuyorduk. Sanki birbirimizi bir daha hiç görmeyecekmişiz gibi her şeyimizi anlatmak hırsıyla çırpınıyorduk. Ne üşüdüğümüzün ne de uykusuzluğumuzun farkındaydık.¹

Gençler, İstanbul Pastanesi'nde gizli oyla yaptıkları bir seçimle derginin sahipliğine Mehmet ÇINARLI'yı, yazı işleri müdürlüğüne de İlhan GEÇER'i getirirler.

Artık hummalı bir faaliyet başlamıştır. Derginin kapağını ressam Ferit APA hazırlar. Bir kale silueti, bir de «Hisar, Fikir Sanat Edebiyat Dergisi» yazısından ibaret olan kapak kompozisyonunun telif hakkı olarak ressama, bir zarfın içine konulan «iki adet on liralık çekine çekine» uzatılır.

Dergiye ad olarak önce «kale» düşünülür. Fakat kale kelimesinin telâffuz bakımından «e» sesiyle bir düşünüş göstermesi ve ağız doldurmaması

1. Gültekin Sâmanoğlu, Hisar'dan Portreler V, «Mehmet Çınarlı», Hisar, Aralık 1951, S. 20, s. 14.

görülerek, HİSAR adı tercih edilir. Bunda, sanatta güttükleri gayeye uygun bir isimlendirme arayışı içinde olduklarını da söyleyebiliriz. Çünkü onlar, Hisar'ın, yabancı taklitçiliğine karşı millî sanatı, ideoloji baskısına karşı hür düşünceyi, dilde tasfiyeciliğe karşı yaşayan Türkçeyi savunmasını istemişlerdi.²

Edebiyatımızda o güne gelinceye kadar adet olduğu üzere, Hisarcılar da ilk sayıda «niçin çıktıklarını» açıklayan bir yazı yazmayı düşünürler. Bu yazıda «neye karşı olduklarını, neyi savunacaklarını» söylemek isterler. Hatta, Mehmet Çınarlı yazıyı kaleme alır. Fakat, Munis Faik Ozansoy bunu doğru bulmaz. Sebebini ise şöyle açıklar: «Herkes çok lâf ediyor, bir iş ortaya getirmiyor. Şunu yapacağız, bunu yapacağız demektense eserlerimizle ne olduğumuzu gösterelim. Yazılarımızı, şiirlerimizi neşrederim, herkes bizim ne olduğumuzu görsün. Başlangıçta böyle bir manifestoya lüzum yok.»³ Bunun üzerine yazı neşredilmez.⁴

Yalnız, ilk sayıda yer alan Munis Faik Ozansoy'un «Tenkid ve Şiir» adlı baş yazısının son paragrafı ilk işareti verir: «Gerçekten tenkidin kendisi değil hatta gölgesi, rüzgârı mevcut olsaydı, kendisini yeni sanan köksüz şiirin, hâlâ bir kuru yaprak gibi, ortada kalması mümkün olur muydu?..»⁵

Bir yıl süreyle yayınlarına sessiz sedasız devam ederler; şiirlerini denemelerini neşr ederek, 1951 yılı Ocak ayında Çınarlı'nın «Yeni Şiir» başlıklı bir yazısı yayımlanır. Ona göre, yeni şiir diye ortaya atılan acayiplikler şiire ve şaire cemiyetteki itibarını tamamiyle kaybettirmekle beraber, her aklına esenin, eline kalemi aldığı anda, kendisini şair sanıp bol bol saçmalamasını, yüksek perdeden konuşmasını da sağlamıştır. Ayrıca, vezin ve kafiyeden başka «şiir» kelimesinin en geniş şekilde ifade ettiği manayı, akla getirdiği bütün vasıfları toptan inkâr eden, yine de kendisinin şiir cereyanı —hem de ileri ve mütekamil bir şiir cereyanı—

2. Mehmet Çınarlı, «Hisar'dan Hatıralar», Türk Dili, Mayıs 1987, S. 425, s. 304.

3. a.g.y.s. 307; ayrıca Çınarlı ile 18.7.1990 tarihinde yaptığım görüşme.

4. Bunun bir takım mahzurları olur. Şöyle ki, Garip hareketine karşı ilk reaksiyonun Hisarcılardan geldiği, bilerek veya bilmeyerek görmemezlikten gelinir. Çınarlı bu konuda şunları söyler: «Bizim fazla araştırmaya gerek görmeyen edebiyatçılarımız, Garip hareketine karşı ilk reaksiyonun 1960'larda İkinci Yeni hareketi ile başladığını yazar. Cemal Süreyalı vb. Halbuki İkinci Yeni'den çok evvel 1950'de daha kökten Garip hareketine karşı çıkan bir akım var. Bunu gözardı ederler. Bunu kimisi kasden yapar. Kimisi de böyle bir manifesto yayımlamadığımız, ne olduğumuzu pek belli etmediğimiz için, derinlemesine bir incelemeye girmeden, bizi atlar geçer.» (a.g.g.)

5. Munis Faik Ozansoy, «Tenkid ve Şiir», Hisar 16 Mart 1950, S. 1, s. 3-4.

olduğunu iddia etmekten geri durmayan bu hareketin, kısa zamanda bir çok taraftar bulmasının sebebini şairliği bu kadar ucuzlatmış olmasından aramalıyız.

Yeni şiirin öncülerinin «Rakı şişesinde balık olmak», «Yüz paralık bulut istemek», «Evlerinin önünde yoğurt ağacı bitirmek» gibi mantıksızlıkların bir değer taşıdığına inanacak kadar saf, cahil kimseler olmadıklarını biliyoruz diyen Çınarlı, bu cereyandan sıyrılabildikleri zaman, onların güzel eserler meydana getirdiklerini belirtir.

Ne var ki, ortaya attıkları tarzın şair olmak, şiirden anlar geçinmek isteyen cahiller, kabiliyetsizler için bir sığınak vazifesi gördüğü de bir gerçektir. Bu tür kişiler şiiri bir araç haline getirirler. Kendilerini aldatıkları gibi kamuoyunu da aldatırlar. Dergilerde, gazetelerde, sanat toplantılarında birbirlerini göklere çıkarırlar, ileri şair, büyük sanatkâr ilân ederler.

Çınarlı, adı geçen yazısında devamla, yeni sanat maskesi altında gizli oyunlar oynandığına da işaret eder: «Milletlerin tarihiyle bütün bağlarını koparmak, içtimâî kıymet ölçülerini altüst etmek isteyen komünizmin, şimdiye kadar güzel, değerli, mukaddes tanıdığımız her şeye pervasızca hücum eden bu şiir cereyanını ne derece benimsemiş, desteklemiş olduğunu söylemeye lüzum yoktur» der.

«Ey şişe, bey şişe/Gel, gel de bardağıma işe» tarzında ileri şiirleri(!) neşreden bir derginin, Yahya Kemal'in şair olmadığını isbat maksadıyla anket tertiplemediğini ve bu ankete verilen cevapların, gerçek kıymetleri inkâr yolunda, ne dereceye kadar ileriye gidildiğini gösteren deliller olduğuna işaret eden Çınarlı, yazısının sonunda üzerlerine düşen görevi ise, şöyle dile getirir: «...Yeni şiir namı altında şiirimizin ve edebiyatımızın daha fazla baltalanmasına, şiir yazmaya heveslenen gençlerin yanlış yollara sürüklenmesine mâni olmanın, şâire cemiyetteki itibarını yeniden kazandırmanın gerçek sanatsever ve milliyetçiler için bir vazife olduğunu hatırlatmalıyız.»⁶

Bu yazının çıktığı 1951 ocağında Hisarcılar Ankara Halkevi'nde bir de şiir günü tertip ederler. Bu şiir günü çok büyük rağbet görür. Başta Nurullah ATAÇ olmak üzere, tanınmış kişilerin katıldığı bu müstesna günde, gelenlere birer Hisar dergisi de takdim edilir.

Dönemin meşhur eleştirmeni Ataç, şiir gününde kendisine takdim edilen sayıda yer alan Mehmet ÇINARLI'nın «Yeni Şiir» başlıklı yazısına,

6. Mehmet Çınarlı, «Yeni Şiir», Hisar, Ocak-Şubat 1951, S. 9-10, s. 12.

ULUS gazetesinde cevap verir. «KARALAMA» başlığı altında kaleme aldığı bu yazısında Ataç, önce, Haflerinde yapılan şiir gününde, salonun hınca hınç dolu olması karşısındaki sevincini dile getirir. Saatlerce şiir dinlediklerini, kiminin çok, kiminin de az alkışlandığını, okunan şiirler içinde beğendikleri olduğunu, ama, bunların sayısının iki-üçü geçmediğini belirtir. Sonra sözü Hisarcılara getirerek şöyle der :

«Hisarcıların şiirde anladıkları başka, benimki başka. Onlar benim sevdiğim şiirleri beğenmiyor, dudak büküyorlar, ben de onların şiirlerinden hoşlanmıyorum. Onlar «akıllı uslu» şiirler istiyor. Bense yenilik uğruna biraz deliliği, saçma sapan söylemeyi de hoş görüyorum.»⁷

Daha 1937'lerden itibaren «yeni şiir»i yazdığı yazılarla sürekli destekleyip gündemde tutan Ataç, «yeni»ye olan sevdasını bu yazısında da açıkça ortaya koyar : «Ah bu yenilik! İnsanoğlunun hazır, tepilmiş yolları bırakıp da kendine yeni yollar açma dileği! Bir derttir belki, olsun, bir tutuldu-nuz mu tatlı gelir, kurtulmak istemezsiniz, günderi güne artmasını diler-siniz. Aşk gibidir o yenilik sevdası, giderek bir dert olduğunu unutursu-nuz da ona tutulmayanlara acımağa başlarsınız.»⁸

Böyle bir halet-i ruhiye içinde olan birinin «yeni»ye karşı yapılan tenkitleri cevapsız bırakmıyacağı tabiidir. Nitekim Çınarlı'nın adı geçen yazısında yeni tarz şiiri tenkit etmesini cevapsız bırakmaz. Üstelik Çınarlı'nın şiirimizde görülen «yıkım»ı kasederek «mâni olmalıyız» sözünü yanlış yorumlayarak şöyle der :

«Mehmet Çınarlı kendi anlayışına göre şiirler yazmak, öyle denemelere girişmekle yetinmiyor, Hisar'ın son sayısında, «Yeni Şiir» adlı bir yazısı var, yeni şiire, benim sevdiğim yeni şiire çatıyor... Mehmet Çınarlı işi bununla bırakmıyor, kendinin beğenmediği şiirlerin yazılmasının yasak edilmesini istiyor... Bu sözleri yakıştırmadım Mehmet Çınarlı'ya : Karşılarındakileri susturacak, susturtacak, böylece herkesin sanatı kendisi gibi anlamasını sağlayacak, zorla kabul ettirecek görüşünü.»⁹

Aslında Çınarlı'nın «mâni olmalıyız» sözüyle kased ettiği manâ : Karşı neşriyatla mâni olmak, daha iyisini ortaya koyarak mâni olmaktır. Yoksa polisiye tedbirlerle değil tabii... Maksat, sanatı onların inhisarında bırak-

7. Nurullah Ataç, Ulus Gazetesi, 2 Şubat 1951.

8. a.g.y.

9. a.g.y.

mamak; «fikir ve kalem yoluyla saçılan zehirlerin yine fikir ve kalem yoluyla tesirsiz bırakılması»¹⁰ idi.

Birinci yayın yılını tamamlarken Hisar, artık iyiden iyiye edebî ortamın havasına girmişti. 1951 Martında Mehmet Çınarlı, «Ataç'ın Bir Yazısı Üzerine» adlı makalesinde ortaya koyduğu görüşlerle, Hisarcıların sanat anlayışının edebiyat çevrelerinde belirlenmesine ve yerleşmesine zemin hazırlar. «Yeni»nin kimsenin tekelinde olmadığını kaydeder. Kendilerinin de yeninin peşinde olduğunu söyler. «Yeni»yi kurarken «eski» ile bağlarını kesmiyeceklerini, Yahya Kemal'in «Kökü mazide olan âti» sözünü rehber edineceklerini belirtir :

«...Ataç gibi biz de yeni olanı, taze olanı sever ve tutarız. Ama, yeniyi sevmek için —kendi beğendiği şairlerin yaptığı şekilde— eskiyi inkâr etmek, kötölemek lâzım geldiğine inanmadığımız gibi, yeniyi bulmak için sanatı feda etmeye de akıl erdiremeyiz. «Yeni şiir» sözü bir terkiptir. Meydana getirilen eserin «yeni şiir» olabilmesi için, önce şiir olması icap eder. Akla, mantığa uymadığından kimsenin söylemeyi düşünmediği acayip lâf dizelerini, tekerlemeleri bulup çıkarmak şiirde yenilik yapmak değildir.»¹¹

Hisar, ortaya çıkışı, sanat ve fikir anlayışı, manâli kavgalarıyla yoluna devam ederken, dergi adına bir açıklama zarureti duyulur.¹² Bu açıklamada derginin takip edeceği yol ve hedefin başlangıçta ortaya konmamasının sebebi olarak «okuyucuyu kararında serbest bırakmak gösterilir.» «Ne olduğumuzu, ne yapmak istediğimizi lâfla değil eserlerimizle göstermeyi uygun bulmuştuk» denir. Ayrıca, okuyucudan gördükleri alâkanın sevinci dile getirilir.

Daha sonra, bir müdafaa tavrı içinde, bazı açıklamalarda bulunurlar :

«Önce şiir görüşümüze dair —bilerek bilmeyerek— ileri sürülen yanlış düşüncelere temas edeceğiz. Şiirden ne anladığımız, dergimizde çıkan muhtelif yazılarla kâfi derecede izah edilmiştir. Bu anlayış şiirin dışına, kalıbına değil, içine, özüne bakan; yeniliği zarurî sayan, fakat bunu şekilde, değil, ruhta, muhtevada arıyan ileri bir anlayıştır. Şiirde aruz, hece, serbest diye bir ayırmaya taraftar olmadığımız gibi, bunlardan yalnız bi-

10. Mehmet Çınarlı, «Ataç'ın Bir Yazısı Üzerine», Hisar, Mart 1951, S. 11, s. 5.

11. a.g.y.

12. Hisar, «Açıklamak Gerekirse», Ekim 1951, S. 18, s. 6-7.

rini kabul, diğerlerini reddeden dar bir görüşe de saplanmış değiliz. Dergimize gönderilen şiirlerin hangi vezinle yazıldığına değil, gerçekten şiir olup olmadığına bakarız. Güzel her şiire —ne şekilde yazılmış olursa olsun— Hisar'da yer verdik ve vereceğiz.»¹³

Şiirimizde yapılan erozyonu önleme, geleneğe sahip çıkma gayreti içinde çarpınan gençler, «HİSAR» adına yaptıkları ortak açıklamada —bütün bunlara rağmen— kendilerini arzululukla itham etmenin manâsını anlamının güç olduğunu dile getirerek, karşı suçlamaları çürütme gayreti içine girerler. Dergide çıkan şiirlerin dökümünü yaparak, «şimdiye kadar dergimizde yayınladığımız 180 şiirden ancak otuz ikisinin aruz vezni ile yazılmış olduğunu öğrenince acaba ne diyecekler? Diğer 148 şiir hece vezniyle veya serbest olarak kaleme alınmıştır.»¹⁴ demek mecburiyetini hissederler. Bu durum, o yıllarda sanat ortamının ne denli büyük bir «yıkım» ve «inkâr» içinde olduğuna işarettir. Aslında, Hisarcılar serbest veya hece şiirlerde olduğu gibi aruz vezniyle yazılanlarda da dilin, havanın yeni olmasına, kalıbın hâkimiyeti bulunmamasına bilhassa dikkat etmişlerdir.

Yeni bir kabiliyeti yayın sahasına çıkarmak bizi her zaman bahtiyar eder¹⁵ diyen Hisarcılar ortak görüşlerini okura yansıtan «Açıklamak Gerekirse» adlı yazılarını kenetlenmiş bir biçimde, şu inançlı ifadelerle noktalarlar :

«Hisar ne aruzcu, ne alaturkacı, ne de inhisarcıdır. Bizi muhafazakârlıkla suçlandıranlar, bu tâbirden eskiye körü körüne bağlanıp yeniliği reddetmeyi kastediyorlarsa, çıkardığımız 18 sayı bizim böyle bir düşünceden ne kadar uzak olduğumuzu isbata kâfidir.

Yok, eğer bazı yabancı ideolojilere âlet olmadığımız gibi, bu ideolojilere hizmet edenlere de dergimizde yer vermediğimiz, şiirimizin tabîî gelişme seyrine uyarak, yeniliği ararken köksüzleşmemeye bilhassa gayret ettğimiz için bize muhafazakâr denilorsa, bu ithama rağmen de yolumuzu değiştirecek değiliz.»¹⁶

Bu ilkeler bütününe sıkı sıkıya sarılan Hisar kadrosu müdafaa tavrından sıyrılarak zaman zaman sert saldırılara girişir. Bunda edebiyatımızın kötü örneklerle dolup taşmasının rolü büyüktür. Nitekim, Suat UZER, «Ti-

13. a.g.y.

14. Mehmet Çınarlı, «Vezin ve Kafiye», Hisar, Temmuz 1951, S. 15, s. 3.

15. Hisar, «Açıklamak Gerekirse», Ekim 1951, S. 18, s. 6-7.

16. a.g.y.

rillim-Tirillim» adlı yazısında «seviyesizliği» sanat pazarına çıkarılanların basitliğini, onların çeşitli gazete ve dergilerde yayımladıkları ürünleri sergileyerek ifşa eder. Bunlardan ilki, «yenilik uğruna kendisine türlü sıfatlar arayan; hayvanî hisle, mide arasında köprü kurmak sevdasına tutulmuş bir terbiye örneğidir.¹⁷ Son Havadis gazetesinin sanat sayfasında, meşhur münekkit Ataç'ın yazısının yanbaşıında yayımlanmıştır :

Tirillim, tirillim

Ah ben neler bilirim

Beyzanım fıkır fıkır

Neylesin Necdet fakir.

Tirillim, tirillim

Hergelenin biriyim

Aman da pastırma sucuk

Canım da körpe kuzucuk.

Yazısında, mide bulandıran bayağı parçaları sergileyerek okuru uyardırmaya çalışan Uzer, «İşte memleket realitesini kökünden kavramış(!) önünüze seriveren şimşek gibi mısralar»¹⁸ diyerek, bu sefer de Dünya gazetesinin sanat sayfasından bir örnek sunar :

Tanburi Cemil bey çalmıyor plâkta

Plâkta Piçoğlu'nun Tamzarası

Yıllar yılı

Çaktırmadan kimselere

Nasıl da sevdin şu memleketi.

Bir örnek de, bu tür ürünlere bol bol yer veren Kaynak dergisinden gelir :

Kaba bir mesel vardır.

İnek doğurur der köylüler.

Öküzün götü ağırır.

Lâmı cimi yok

Mim köyun

«Eski»nin anasını satıyorum.

İşte, o günkü dergilerin ve gazetelerin sanat sayfalarından alınmış edepten, terbiyeden mahrum; bilgi, kültür ve sanattan tamamen uzak bu

17. Suat Uzer, «Tirillim-Tirillim», Hisar, Eylül 1954, S. 53, s. 12-13.

18. a.g.y.

birkaç örnek, bize, şiirimizin nasıl bir «seviyesizlik» ve «yıkım»a doğru sürüklendiğini göstermektedir.

Suat Uzer, yazısında, Hisarcıların tamamiyle benimsedikleri temel bir ilke olan : «Sanat evvela edepli, sonra kültürlü insanların harcıdır.» sözünü kullanarak, «yıkıcı sanat»ın niçin hedef alındığına da açıklık getirmiş olur.

Bu olumsuz gidişi sürdürenlerin asıl maksadı, aslında, sanatın güzellik vasfını yok etmek, sanatı sanat olmaktan çıkarmaktır. Şiirin kaynağının güzellik ve sevgi olduğunu düşünürsek, Türk şiirindeki bu «bayalık»a karşı Hisar çıkışının manâsı şüphesiz daha iyi anlaşılır. Şiirin bu kadar acemi, kültürsüz ve nasipsiz ellerde aldığı perişan hâl karşısında hüzün duyan genç Hisar kadrosu, sanatın her şeyden evvel kendisine, sonra insana saygı istediğinin şuurunu taşır.

Büyük güçlükler aşılarak yayın hayatında altıncı yıla gelindiğinde, zaman zaman şöyle bir dönüp geriye bakılınca, yapılan mücadelenin anlamı daha da anlaşılacaktır. Mehmet Çınarlı 1955 Martında, Hisar'da kaleme aldığı «Altıncı Yıla Girerken» adlı yazısında, o güne gelinceye kadar hangi zorluklarla karşılaştıklarını şöyle dile getirir :

«Hele birinci sayı bir çıksın, derginin adı duyulsun, yolu ve hedefi hakkında bir fikir edinilsin, her şey düzelir diye başlarsınız. Bütün didinmenize rağmen ilk sayı istediğiniz gibi olmamıştır. Baskı kötü, tertip kusurludur. Yazılar istediğiniz olgunluk ve güzelliğe erememiştir. «Ha gayret!..» der, bu eksiklerin bir kısmını ikinci, bir kısmını üçüncü sayıda gidermeye çalışırsınız. Bir gün bakarsınız ki, derginiz istediğiniz mükemmeliyete yaklaşmış, ama etrafınızdaki ilgi çemberi bir adım bile genişlememiştir. Yine okuyucunuz bir kaç meraklı, yine takdir-kârınız bir kaç dosttur.»¹⁹

Bu güçlükler altıncı yıla girerken de artarak devam eder. Hisar'ı çıkaranlar bütün boş zamanlarını dergiye ayırırlar. Bu durum, onların geçimlerini sağlayan esas mesleklerinde ilerlemelerine, bizzat edebiyat sahasındaki çalışmalarına —okuyup yazma gibi— sekte vurur. Okuyucu sayısı dergiyi rahatça yaşatacak bir yüksekliğe ulaşmamıştır. Satıştan doğan üç-beş kuruş haklarını alabilmek için Anadolu bayileri ile adeta savaşırlar. Derginin geliri, ancak kâğıt ve baskı masraflarını karşıladığı için, hiç bir yazara te'lif hakkı, hiç bir yardımcıya emeğinin karşılığı ödenemez. Derginin yalnız malî ve hukukî mes'uliyeti, genel idaresi değil; musahhihliği,

19. Mehmet Çınarlı, «Altıncı Yıla Girerken», Hisar, Mart 1955, S. »9, s. 3-4.

kâtipliği, odacılığı bile bizzat kendilerine düşmektedir. Bu yıpratıcı faaliyet, karşılığında maddî hiçbir şey getirmedeği gibi, «mütevazî bütçelerinde delikler de açar.»²⁰

Bütün bu sıkıntılar boş değildir tabii. Onların bu mücadelede teselli bulacakları birçok nokta vardır. Hisar'ın çıktığı günlerde bir kısım sözde edebiyat dergileri sanatı en iğrenç maksatlara âlet etmekten çekinmiyor, onu yoketmek için ellerinden gelen gayreti sarfediyor, diğer bir kısım edebiyat dergileri ise onların bu hareketlerine seyirci kalıyordu. «Her türlü maskaralık, her türlü âdilik «yeni sanat», «ileri sanat» maskesi altında sürülüyor; buna karşı kimse sesini çıkarmıyordu.»²¹

Hisar'ın varlığı ve mücadelesi önceki yıllara göre durumu değiştirmiştir. Her ne kadar, «yeni sanat» adına sahteyi, bayağıyı yutturmaya; millî menfaatlerimize aykırı politik ve ideolojik kıvılcıkları ileri bir sanat hareketi olarak göstermeye çalışan dergiler varlığını sürdürse de, artık, Hisar'ın yayın alanına girmediği yıllarda olduğu gibi meydanı boş bulamıyorlar. Sanatın kirli maksatlara âlet edilemeyeceğini, bir takım acayiplik ve saçmalıkların sanatla ilgisi bulunmayacağını haykıran Hisarcıların, karşılarında kurdukları kuvvetli cephe ile sarsılmaktadırlar.

Zamanla Hisar dergisinin de, onun cephe aldığı kimselerin de içyüzleri çok iyi anlaşılır. Hisarcılar bu süre içinde maddî hiçbir kazanç elde edememişlerdir ama, kütüphanelerimize temiz basılmış, tertibi, tanzimi hususunda titizlikle çalışılmış 59 sayılık bir Hisar koleksiyonunu kazandırmışlardır. Üstelik sanat dışı hiçbir maksada hizmet etmeden bu başarı elde edilmiştir.

1955'lerde, yayın alanına çıkışından beş yıl sonra Hisar dergisi, edebiyat dünyamızda dostunun da, düşmanının da artık anlamış olduğu yolu, havası; aynı görüş etrafında toplanmış yazar ve şairleriyle başlıbaşına bir varlıktır. 1950'de ikinci sayının sonunda yaptıkları tanıtımda şöyle diyorlardı: «Sevgili okuyucularımız!.. Elinize aldığınız bu mecmua, onu çıkarıcılar için, ne bir kazanç vasıtası, ne bir şöhret kapısı, sadece yüksek bir idealin tahakkuku uğrunda yapılan mütevazî hamlelerin ifadesidir.» Bu sözler de bize, Hisar'ın çıkışının bir tesadüfün sonucu olmayıp, edebiyat dünyamızda belli bir anlayışın, plânlı-programlı aksiyonu olduğunu göstermektedir.

20. Mehmet Çınarlı, «Altıncı Yıla Girerken», Hisar, Mart 1955, S. 59, s. 3-4.

21. a.g.y.

Birinci sayıdan 63. sayıya kadar derginin sahipliğini üstlenen Mehmet Çınarlı, bu görevi Fehmi Özçelik'e devreder. Özçelik üzerine aldığı bu sorumluluğu 75. sayıya kadar sürdürür. Bu sayıdan sonra elde olmayan nedenler yüzünden Hisar yayınına bir süre ara verir.²²

1957'den 1964'e kadar süren Hisarsız yıllar, onların daha bir güçlenerek geniş bir okur karşısına çıkmaları bakımından iyi bir yetiştirme ve «pişme» dönemi olarak kabul edilebilir. Munis Faik Ozansoy kapanma dönemini «Yeni Yılın Eşiğinde «Hisar» adlı yazısında şöyle değerlendirir :

«Hisar 1950 yılında doğdu. Kendisini ancak aile ve dost çevrelerine tanıtmaya yetecek yedi yıllık bir çocukluk çağından sonra, bir süre kayboldu. Bu kaçış ve saklanması, daha geniş bir okuyucu topluluğu karşısına çıkabilmek için bir hazırlanış, bir çeşit okul ve yetiştirme dönemi sayabilirsiniz. Nitekim Hisar 1964 başında, daha güçlü ve kararlı olarak, yayın hayatına tekrar girecektir.»²³

Yıllarca önce dudaklardan dökülen «Hisar gibi bir dergi insana ne şöhret getirir, ne de para. Böyle bir dergiyi çıkarmanın biricik zevki, yeni çıkmış, tertemiz bir sayıyı elinize alıp karıştırmak, «İşte güzel bir sayı

22. Mehmet Çınarlı, Hisar'ın kapanma hadisesini şu şekilde nakl eder: «Kurulduğu günden beri derginin yükünün büyük bir kısmını ben yüklenmişim. Benimse durumum 1955 yılından sonra öyle bir yükü taşımaya elverişli olmaktan çıkmıştı. Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nde ağır bir görev getirilmiş, üstelik de evlenmişim. Beni, dairelerin paydos saatinden bir hayli sonra, yorgunluktan zonklayan bir kafayla geri gönderen bir işim, akşam sofrasında —Haklı olarak— gelmemi bekleyen bir eşim vardı... 1955 yılı Ekim ayında, Ankara'da bulunan Hisar kurucuları ile yaptığımız bir toplantıda, durumu arkadaşlara açıkladım, benim bu işi daha fazla yürütemeyeceğimi, dergiyi bir başkasının yönetimine vermek veya kapatmak şıklarından birini tercih etmelerini istedim. Konu uzun uzun tartışıldı. Sonunda, dergi sahipliğinin, içimizde durumu en elverişli olan Osman Fehmi Özçelik'e devredilmesi ve derginin onun yönetiminde yayınına devam etmesi kararlaştırıldı. Özçelik, sorumlu müdürlüğü muhafaza eden İlhan Geçer'in de yardımıyla Hisar'ı, 1956 Ocak ayında başlayarak bir yıl daha yayınladı. Fakat bir yıl sonra, öteden beri mevcut olan güçlüklerle bir de kâğıt darlığı eklenip, Hükümet yayınladığı bir Kararname ile gazete ve dergilere kâğıt tahsisini, bir sanat dergisince yerine getirilmesi hemen hemen imkânsız olan, ağır şartlara bağlayınca, O da, benim bir yıl önce yaptığım teklifin ikinci alternatifleriyle karşımıza geldi: Derginin yayınına son vermek. İçimiz sızlayarak teklifi kabul ettik.» (Mehmet Çınarlı, Sanatçı Dostlarım, «Mustafa Necati Karaer», s. 88.)

23. Munis Faik Ozansoy «Yeni Yılın Eşiğinde Hisar», Hisar, Ocak 1967, S. 37, s. 3.

daha çıkardık.» diyebilmektedir.²⁴ Bu samimi duygular 1964 yılı başında yeniden dile gelir. Sanat severlerin bir türlü yokluğuna katlanamadıkları Hisar, Mehmet Çınarlı'nın «Yeniden Çıkarken» adlı başyazısıyla Türk okuyuyla kucaklaşır. Dış kapakta yer alan «Jean Cocteau» dan bir desen Hisar'ın birinci devresinde de olduğu gibi, bütün sanatları kucakladığının güzel bir işaretidir.

Çınarlı bu ilk sayıda duygularını okurla şöyle paylaşır :

«Hisar'ın bundan önceki 75 inci sayısı Ocak 1957'de çıkmıştı. Aradan tam 7 yıl geçmiş. Yedi yıl ondan ayrı kalmanın ezikliğine kendimizi alıştırmak için boşuna çalıştık. Karşılaştığımız her sanatsever bize Hisar'ın neden çıkmadığını soruyor, gösterdiğimiz sebeplerden hiçbirini yeterli görmeyerek, onu yeniden çıkarmamız gerektiğine bizi inandırmaya çalışıyordu.

Yayınlandığı sırada büyük ilgi görmüş, fakat kısa zamanda unutulmuş dergiler vardır. Hisar yayını kestikten sonra unutulmadı; tersine daha çok özlenip aranmaya başlandı. Artık yayınlanmadığı sırada onun bazı sayılarını bir dost evinde veya genel kitaplıkta ilk defa görüp heyecanla bize mektup yazanlar olmuştur.²⁵

Gerçekten de «HİSAR», eski sayılarını edinmek isteyenlerin yedi yıldan beri, arkası kesilmeyen ilgi alanıdır. Dost ve düşman nezdinde çıkmadığı süre içinde o «kendini aratan dergi»dir.²⁶

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Hisar 1950 yılında memleketimizin sanat hayatında kuvvetle hissedilen bir eksiklikten doğmuştu. İkinci yayın dönemine başlarken de aynı ihtiyaçlar kendini kuvvetle hissettirmektedir.

24. Mehmet Çınarlı, «Hisar Dergisi Hakkında», Hisar, Nisan 1955, S. 60, s. 4.

25. Mehmet Çınarlı, «Yeniden Çıkarken», Hisar, Ocak 1964, S. 1, s. 3.

26. Bu konuda İlhami Soysal 16 Eylül 1956'da Pazar Postası'nda şöyle der: Hisar gibi dergiler yayınlarına normal olarak devam ederlerken insan bunları devamlı okusa da yaygaracı ve şımarık olmadıkları için pek umursamıyor. Her aybaşı çıkıyor, alıyorsunuz okuyorsunuz ve kaldırıp koleksiyonunuza koyuyorsunuz. Bir eksiklik veya fazlalık hissetmiş olmuyor gibisiniz. Ama vaktaki bu alttan alta, yavaştan yavaş tiryakisi olduğunuz dergi bir ay çıkmazın, araya bir aksaklık girsin işte o zaman anlıyorsunuz böyle bir derginin olmayışının hayatınızda yarattığı büyük boşluğu. Hisar için böyle oldu. Yedi yıldır alışageldiğimiz bir derginin Ağustos sayısı çıkmayınca âdeta arandık. Ancak eylülde yeniden Hisar çıkageldi de bir hasretimize kavuşmuş gibi olduk.

Çınarlı o günkü sanat ortamının durumunu şu şekilde tesbit eder : «Sanatı şu veya bu maksat için maske olarak kullananlardan memleketimiz bugüne kadar çok çekti; bugün de çekmektedir. Sanatın, yazarlığın ciddi bir iş olduğunu unutanların sayısı bugün dünkünden çok daha fazla. Sadece şöhret peşinde koşanların bu memleketin diline ve zevkine indirdikleri darbeler hızını şiddetini gittikçe artırıyor.»²⁷

Hisar'ın bu sanat parazitlerinden kurtulmak, onlarla savaşmak isteyenlerin, iç huzuruyla sığınabilecekleri bir kale olduğuna işaret eden Çınarlı, onu çıkaranların ve onun sayfalarında yazanların, dün olduğu gibi bugün de gerçekleri söylemekten çekinmeyeceklerini, kalemelerini hiçbir şey için kiralamayacaklarını vurgular.²⁸

Fikir ve sanat hayatımıza millî hareketi getiren, yaşayan Türkçeyi güçlendiren, millî hayata renk, ruh ve soluk kazandıran bir edebiyat mektebi olma yolundaki çalışmalarına, ikinci yayın döneminde, daha bir derinlik ve hız katan Hisarcılar, 1967 Şubat'ında Türkiye Radyolarının Anadilimiz saatlerinden birini Hisar'a ayırması üzerine, sanat anlayışlarını ve bu doğrultuda ortaya koydukları eserlerden küçük bir demeti de geniş bir kitleye sunma imkânını bulurlar. Bu programda, derginin dil anlayışı, çalışmalarına yön veren belli başlı ilkeler, derginin kuruluşu ve diğer konularda sorulan sorular Yazı Kurulu Üyeleri tarafından cevaplandırılır. Hisar kurucularını 16 Mart 1950 yılında, ilk çıkışlarında bir araya getiren ve o zamandan beri birbirinden ayırmayan şüphesiz ki, sadece dostluk ve arkadaşlık duygusu değildir. Onların topyekûn gönül verdiği ve üzerinde tam olarak anlaştığı ilkeler vardır. «Radyoda Hisar Saati» adlı programda bir defa daha dile getirilen bu ilkelerin başında «sanatın bağımsızlığı» gelir. Bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirirler :

«Bize göre şairin ve yazarın kalemini herhangi bir ideolojinin emrine vermesi onun bir sanatçı olarak ölümü demektir. Sanat eserinin bir propaganda vasıtası haline getirilmesinin kesinlikle karşısındayız.»²⁹

Bu sözlerle onlar, tabî ki sanatçı fildişi kulesine çekilsin, toplumun dertleriyle, millî davalarla ilgilenmeden sanatını düşünsün demek istemi-

27. Mehmet Çınarlı, «Yeniden Çıkarken», Hisar, Ocak 1964, S. 1, s. 3-4.

28. a.g.y.

29. Hisar, «Radyoda Hisar Saati», Şubat 1967, S. 38, s. 16.

yorlardı. Nitekim Mehmet Çınarlı'nın «Kolay Değil» başlıklı şiirinin şu iki beyiti bunun en açık delilidir :

«Baktıkça dertli yüzlere kalmaz sevince yer;
Gördükçe ağlayanları gülmek kolay değil.

.....
Hep şi'ri dinlemek, unutup inleyenleri,
Bir taş duvarlı köşke çekilmek kolay değil.»³⁰

Tabii ki, sanatçı duygulu bir insan olarak çevresinde olup bitenlere ilgisiz kalamaz. Milletinin yaşamakta olduğu olaylar elbette onu da etkileyecek ve bu etkinin izleri eserlerinde görülecektir. Ancak Hisarcıların kabul etmediği, içlerine dert olan şey; sanatçının tabii ve hür bir duyuş ve düşünüşle içinde yaşadığı toplumu dile getirecek yerde, bir ideolojiye sapanıp eserlerinde toplumu o ideolojinin emrettiği şekilde görmeye göstermeye çalışmasıdır. Peşin hükümlere göre sun'i olarak yaratılmış bulunan bu eserler gerçek birer sanat eseri olmadıkları gibi, topluma da çok defa fayda yerine zarar verirler. Yurdumuzda bilhassa aşırı sol ideolojiye sapanların edebiyatımızı büyük ölçüde etkileri altına aldıklarını üzüntüyle müşahed eden Hisarcılar, «Bizi Hisar'da birleştiren sebeplerin başında bu üzüntü gelir.»³¹ diyerek, «sanatın bağımsızlığı» konusunda gösterdikleri hassasiyeti dile getirirler.

Hisar'ın yayın dönemi boyunca yaptığı en büyük hizmet, sanat dışı davranışların tehlikeli çalkantısına kapılmış olan gerçek sanat gemisini kurtarmakta, kendi imkânları içinde gösterdiği büyük çaba olmuştur.

Hisar'ı çıkarımların üzerinde birleştikleri ikinci ilke, modern Türk edebiyatının Batı'nın bir kopyası olmaktan çıkarılıp millî bir karaktere kavuşturulmasıdır. Onlara göre, Batı edebiyatının iyice incelenip, bu edebiyatın ürünlerinden faydalanılması elbette lüzumludur. Ama bu faydalanma hiçbir zaman «taklitçilik» ve «kopyacılık» şeklinde olmamalıdır.³² Yenilik dönemi edebiyatımızın en büyük meselelerinden biri olan «taklitçilik» ve «kopyacılık» meselesinde Hisarcıların gösterdiği hassasiyet takdire şâyandır. Son çeyrek asırda büyük şair, ileri şair diye takdim edilenlerin bir çoğunun ortaya getirdikleri eserlerin, Batı'daki asılları birer ikişer bulunup çıkarıl-

30. Mehmet Çınarlı, «Kolay Değil», Gerçek Hayali Aştı, s. 33.

31. Hisar, «Radyoda Hisar Saati», Şubat 1967, S. 38, s. 16.

32. a.g.y., s. 18.

dıkça, hangi şairlerin gölgesi olduklarını mısra mısra, kelime kelime tesbit etmek mümkün olabilmektedir.³³

Bir milletin edebiyatının, o milletin ruhunu, mizacını, özelliklerini aksettirmesi gereğine inanan Hisarcılar, sanat eserinin millî bir karakter taşımasından yanadırlar. Onlara göre, sanat eserinin millî bir karakter taşıması, her şeyden önce, o milletin asırlar boyunca emek çekerek ortaya getirdiği kültür hazinesiyle beslenebilmesine bağlıdır. Bu hazineden faydalanabilmek ise, geçmişte yetişmiş büyük Türk sanatçıları red ve inkârdan vazgeçerek, dikkatle inceleyip, benimseme yolunu tutmakla mümkün olur.

33. Mehmet Çınarlı, Melih Cevdet'in «Telgrafhane»si üzerine Hisar'da yazdığı «İki Kitabın Düşündürdüğü» adlı yazısında (Haziran 1952) geleneğe sırtını dönerek, Batı'yı olduğu gibi «taklit»e yönelenlerin bu işi ne dereceye götürdüklerini örnekleriyle şu şekilde sergiler: «Bizde şu acayip şiirin öncül-leri sayılan şairlerden Fransızcaya tercüme yapıldığını duyan bir arkadaşımız «aman dikkat etsinler, asılları meydana çıkar» demişti. Fransızcaya yapılan tercüme bilmem ama, Türkçeye yapılan çevirmeler bu muhterem öncülerin eserlerinin asıllarını sık sık meydana çıkarıyor. Melih Cevdet'in «4x400 Engelli» başlıklı tekerlemesini (YAPRAK) dergisinde okuduğum zaman: «Bunu bir şiir saymak mümkün olmazsa da nükte fena değil» demiştim. Meğerse nükte de şairimize ait değilmiş!.. Melih Cevdet'in «4x400 Engelli»si ile, Jacques Prevert'in Yeryüzü'nün 8 inci sayısında tercümesi neşredilen Aile-i Âlâ'sını beraber okursak bunu açıkça görebiliriz :

<u>4x400 Engelli</u>	<u>Âile-i Âlâ</u>
Birinci Osman	Lui I
Birinci Orhan	Lui II
Birinci Murat	Lui III
İkinci Osman	Lui IV
Üçüncü Orhan	Lui V
Dördüncü Ahmet	Lui VI
Beşinci Mehmet	Lui VII
Üçüncü Osman	Lui VIII
Altıncı Mehmet	Lui IX
Dayan Mehmet	Lui X
Dördüncü Osman	Lui XI
Yedinci Mehmet	Lui XII
İkinci Osman	Lui XIII
Üçüncü Ahmet	Lui XIV
Haydi Mehmet	Lui XV
Mehmet Birinci	Lui XVI
Melih CEVDET	Lui XVII

Sonra ne şu ne bu, ne siz ne biz... Bu yirmiyi saymaktan aciz herifler de kim?
Jacques PREVERT

Munis Faik, «Tehlike Çizgisi» adlı yazısında bu meseleyi şu şekilde ortaya kor :

«Şuna buna benzeme özentisinden vazgeçerek iyi kötü kendimiz olmayı kabul etmedikçe ne millî edebiyatımız, ne de başka edebiyatlar arasında yer alma iddiamız olabilir. Uluslararası itibar görebilmek için, bir yazarın veya eserin, önce ulusal değeri, kendi yurdunun ve milletinin gerçeklerini yansıtan ve bu özelliğiyle kendini benzerleri arasında kabul ettiren kişiliği olmalıdır. Halbuki biz, uluslararası değeri başkalarına, herkese benzemekte sanıyoruz.»³⁴

Hisarcıların yayın hayatı boyunca hiç ayrılmadıkları ve titizlikle korudukları üçüncü ilke : «Yeni mutlaka eskiye dayanacak, eskiden kuvvet alacaktır» görüşünde yansır. Bu anlayışa göre, «sanatta yenilik, eskiyle bütün bağları koparıp soysuzlaşmak demek değildir.»³⁵

Sırtını geleneğe dayanmayan hiçbir sanatçı kalıcı olamaz. Bunun şuurunda olan Hisarcılar, bu yüzden Yahya KEMAL'in «Ne harâbî ne harabâtıyım/Kökü mâzide olan âtiyim» beyitini rehber edinerek, köklerinden kopmadan bugünün sanatını vermişlerdir.

Bir anlaşmalar sistemi olan «dil», Hisar kadrosunun, çok önem vererek üzerinde durduğu dördüncü ilkedir. Onlar, yaşayan canlı Türkçe'nin edebiyat dili olmasından yanadırlar. Halkın konuştuğu dilden ayrı bir yazı dili, adeta yeni bir divan dili yaratılmasını son derece zararlı bulurlar.³⁶

Bu ilke çerçevesinde Hisarcılar zaman zaman «dil kavgaları»na da girmişlerdir. Bunların başında Munis Faik'in Nurullah Ataç'la tartışması gelir. Ataç, Türk Dili dergisinde yazdığı yazılarla bu münakaşayı fikir plânından çıkarıp «polemiğe» dönüştürür. Munis Faik bu durumu şöyle tavsif eder :

«...Sonra, biliyorum, Türk Dili dergisinde Nurullah Ataç nasıl olsa yazılarımı en az beş misli büyülterek yayacaktır. Dikkat etmişsinizdir, onun yazıları bir müddetten beri fıkralarımın ardından bir gölge gibi uzanıp sürükleniyor... Kendisine mahsus düşüncesi, söylenecek sözü olmayanın kalem sermayesini başkalarının yazılarında araması, onların sırtından geçinmesi zarurettir. Şiir: Yazamaz; Hikâye roman: Beceremez; Gerçek tenkit

34. Munis Faik Ozansoy, «Tehlike Çizgisi», Hisar, Nisan 1966, S. 28, s. 3.

35. Hisar, «Radyoda Hisar Saati», s. 18.

36. a.g.y.

yapmağa da yaradılışı elverişli değil. O halde yapabileceği tek şey sizin benim yazılarımız üzerinde dedi-kodudur...”³⁷

Dilimize karşı gösterilen saygısızlığın, onu sevmememizden kaynaklandığına işaret eden Munis Faik, bir başka yazısında «dil davamızın» «hakir» görülmesinden yakınır. Ayrıca, hiç bir milletin kendi diline karşı bizim bir zamandan beri takındığımız tavrı, reva gördüğümüz muameleyi göstermediğini belirtir. Öz dilimizi hakir gören cereyanın evvelâ kelimelerde aşırı bir menşe tefriki ile başladığını, giderek dilimizi kabile dillerinin yavanlığına döndürdüğünü kaydeder. Bunun sonucu olarak, günlük ihtiyaçların ifadesinde bile birbirimizle zor anlaşır olduğumuzu, Türk dilinin en basit düşünceyi ifadeye yetmez hâle geldiğini söyler.³⁸

Hisar'ın «dil meselesi» üzerindeki hassasiyeti ikinci yayın döneminde, bazı akademik imzaların iştirakiyle de yoğun bir tartışma ortamını doğurur. 1964'ten itibaren, hemen hemen her sayıda, dil ile ilgili, ya bir ya da iki yazı bulmak mümkündür.³⁹ Bunda o yıllarda, «Türk Dil Kurumu»nun «dilde

37. Munis Faik Ozansoy, «Bir Yazı Etrafında Söylenenler», Hisar, Kasım 1952, S. 31, s. 3.

38. Munis Faik Ozansoy, «Dilde Soysuzlaşma», Hisar, Ağustos 1954, S. 52, s. 3.

39. Söz konusu yazılardan bir kaçını burada belirtmek isteriz: Mustafa Necati Karaer, «Türkçe'de Yabancı Kelimeler», Şubat 1964, S. 2, s. 14; «Sanatçının Dili», Mart 1964, S. 3, s. 7-8; Munis Faik Ozansoy, «Dilde Ölçü», Nisan 1964, S. 4, s. 3; «Özelleştirme Değil, Bulandırma...», Temmuz 1965, S. 19, s. 3; «Dile Saygı», Şubat 1966, S. 26, s. 3; «Kutsal Savaş», Mart 1967, S. 39, s. 3; «Yine Dil Konusu», Eylül 1968, S. 57, s. 3; Faruk K. Timurtaş, «Dil ve Dilde Devrim», Nisan 1964, S. 4, s. 11; «Dilde Yenilik ve Yeni Kelimeler Meydana Getirilişi», Temmuz 1964, S. 7, s. 12; «Dil Davasının Esas Noktaları», Ağustos 1964, S. 8, s. 7; «Dil Davasının Çözümü», Şubat 1965, S. 14, s. 13; «Günlükten Notlar», Ağustos 1965, S. 19, s. 11-2; «Gerçek Dil Bayramı», Kasım 1965, S. 23, s. 7-9; Turgut Özakman, «Gene Dil Sorunumuz», Eylül 1964, S. 9, s. 14-16; Selâhattin Batu, «Çirkin Türkçe», Mart 1965, S. 15, s. 3; «Dilde Kördögüşü», Mayıs 1965, S. 17, s. 7-9; «Dili Öldürmeyelim», Haziran 1965, S. 18, s. 3; «Kelimelerin Dünyası», Temmuz 1965, S. 19, s. 8-9; «Uydurmacılığı Bırakalım», Ağustos 1965, S. 20, s. 8-10; «Dil Pelesengi», Aralık 1965, S. 23, s. 5-7; «Halk Ağzı mı Kültür Dili mi?», Ocak 1966, S. 25, s. 14-15.31; Mehmet Çınarlı, «Dil Üzerine», Mart 1965, S. 15, s. 16-17; «Yine Dil Üzerine», Nisan 1965, S. 16, s. 3-4; «Safsata», Mayıs 1965, S. 18, s. 11-12; Nurettin Sevin, «Geleşen Türkçe'de Zevk İnceliği», Temmuz 1965, S. 19, s. 16-18; Mehmet Kaplan, «Dil ve Kültür», Ekim 1965, S. 19, s. 11-12; M. Necmettin Hacıeminoğlu, «Gene Radyonun Dili Üzerine», Ocak 1967, S. 37, s. 12; «Edebiyatımızın Taş Yığınları», Ekim 1967, S. 46, s. 14-15; Tarık Buğra da «Mehmet Nazım» takma adıyla yazdığı sert yazılarla katılır bu dil münakaşalarına: Mehmet Nazım, «Öztürkçe Masalı», Şubat 1967, S. 38, s. 3-4; «TDK'nın Otopsisı», Nisan 1967, S. 40, s. 26-27; «Biraz Utanmaz mısınız?», Eylül 1967, S. 45, s. 5; «Türkçe'yi Sevmek», Ekim 1967, S. 46, s. 6.

tasfiyecilik'i son haddine vardırmasının, «dilde devrim» gibi ideolojik bir sloganla, Türk dilini yoksullaştırmak istemesinin payı büyüktür. Nitekim, Munis Faik, bu olumsuz gidişe karşı, tepkisini şu şekilde belirtir :

«Dil kâfirlerinin, yeni bir Haçlılar seferini andıran bu şuur-
suz hücumuna göğüs germek, kutsal bir kalem savaşına katıl-
mak demektir ki, biz buna, hokkalarımızdaki mürekkebin değil,
damarlarımızdaki kanın son katresi tükeninceye kadar seve se-
ve devam edeceğiz. İnanmayanlara karşı bir inanç savaşıdır.
bu.»⁴⁰

Bu ilkelere hiç taviz vermeden enerjik bir yenilikle şuurlu gelenek-
çiliği atbaşı yürüten Hisarcılar, geçmişten gelen sanat değerlerimizin ba-
şarıyla tazelenebileceğini gösterirler. Hisar'ın kuruluşundan kapanışına ka-
dar geçen otuz yılı aşkın süre içinde (16 Mart 1950-Aralık 1980) kadro-
suna 500'ü aşkın miza girmiştir.⁴¹ Bu şair ve yazarlardan büyük bir kısmı
edebiyat tarihimize mal olmuş, tarafsız bir gözle hazırlanan antolojilere
alınmıştır.

Hisar'ın 20 ciltlik külliyyatının, sadece, cilt fihristlerinde gözgezdirmek
bile, onun genç kabiliyetlere açık bir dergi olduğunu ispatlar. Yayın ha-
yatı boyunca dar bir kadronun içine sıkışıp kalmamıştır. Sözgelimi, 1964'te
ikinci yayın döneminin getirdiklerini toplayan beşinci ciltte, Fıkra ve ma-
kalede 66 değişik imzanın 268 yazısı; hikâyede 16 ayrı kalemden çıkmış
43 hikâye; şiirde ise, 81 şairin 206 verimi yer almaktadır. Buna, resim ve
desende 43 imzaya ait 76 ürünü de eklersek Hisar'ın «Fikir ve Sanat Der-
gisi» olarak taşıdığı fonksiyonu daha da netleştirmiş oluruz. Çünkü o, bu
hüviyetiyle, özellikle gençler için, öz değerlerimize ve millî sanata düşman
olan çevreler karşısında müşfik bir sığınak, edebî bir «mektep» olur.

Tarihin bir mezarlık olmadığını, eskinin ille de «köhne» sayılamıya-
cağını, yaratıcı yeniliklerin sağlam geleneklerle güçleneceğini ispat eden
Hisar, Marksist edebiyata kapalı kalır. Bazı solcu eleştirmenlerin genel-
likle «gelenekçilik»e yönettiği suçlama, «toplum dertlerine ilgisizlik»tir.

40. Munis Faik Ozansoy, «Kutsal Savaş», Hisar, Mart 1967, S. 39, s. 3.

41. Mehmet Çınarlı, «Hisar'dan Hatıralar», Türk Dili, Mayıs 1987, S. 425, s. 305;
1975 yılında, Hisar'ın 25. kuruluş yıldönümü dolayısıyla Millî Kütüphane'de
yapılan toplantıyı idare eden Yavuz Bülent Bâkiler, 1975 yılına kadar Hi-
sar'da 422 şairin şiirinin çıktığını söyler. Yavuz Bülent'in alfabetik sıraya
göre hazırlamış olduğu bu döküm daha sonra Hisar'da da yayınlanır: (Hisar,
Nisan 1975, S. 136, s. 30-31-32).

Oysa Hisar şairleri Anadolu'nun ihmal edilmişliğini görürler ve işlerler. Onlar, Anadolu insanını ve dertlerini ideolojilerine alet olarak kullananların aksine, Anadolu'ya medeniyetin nimetlerinin götürülmesini isterler. «Anadolu'nun çorak toprakları arasında boy gösterebilmiş, rengini ve kokusunu duyurabilmiş kır çiçekleri»⁴² gibi, Anadolu'nun ücra köşelerinde, çalışkanlıkları ve sabırları dışında hiçbir destekleri olmadan okumayı başarabilen Hisar'a gönül veren bu idealist sanatçılar, Anadolu gerçeğinin canlı şahitleridir.

---

42. Alemdar Yalçın, «Garipçiler ve Hisarcılar», Türk Edebiyatı, Kasım 1983, S. 121, s. 39.